



Stockholm 2024-10-01

**Mark- och miljödomstolen**  
c/o Stockholms stadsbyggnadskontor

## **Överklagande: Detaljplan för Konsthallen 15 m.fl i stadsdelen Djurgården, Dp 2018-00710**

Förbundet för Ekoparken anser att detaljplaneförslaget strider mot lagen om Nationalstadsparken (MB 4 kap. 7 §) och att Mark- och miljödomstolen därför bör upphäva planen. Det främsta skälet är skada på det historiska landskapets kulturvärden. Detaljplanen står heller inte i överensstämmelse med kravet att det ska vara en för verksamheten nödvändig tillbyggnad. Vilsedande beskrivningar gör att Stockholms kommunfullmäktiges beslut kan anses som oklart och på den grunden ska upphävas. Slutligen har ett formellt fel begåtts i samband med att länsstyrelsen upphävde den första versionen av en detaljplan för Konsthallen 15 mfl.

### **Mycket stor skada på det historiska landskapets värden**

Hasselbacken är en för Södra Djurgården ikonisk byggnad. Med parken runt omkring och Skansenberget bakom utgör Hasselbacken en miljö som sammanfattar just Södra Djurgårdens anrika nöjesliv. Det är en historisk miljö, som förvisso har förändrats en del under tidernas lopp. Men den stora restaurangen med terrassen och de stora skuggande träden och Bellman med luta under eken finns kvar som det helt dominerande huvudmotivet för platsen. Dess upphöjda position i förhållande till vägen gör anblicken än mer slående.

De förändringar i större format som gjorts tidigare har inte inneburit att huvudmotivet störts i nämnvärd grad, tvärtom. Att Moriska paviljongen, Röda Caféet och Gubbyllan inte finns kvar renodlar restaurangen och stärker huvudmotivet. Den mycket stora tillbyggnaden av hotelldelen 1992 utformades diskret och tillbakadraget. I samband därmed gjordes restaureringar av terrass och balustrader samt skapades en tidstrogen kopia av musikpaviljongen (den som sedan olagligen bortförts). Ambitionen har varit att ge Hasselbacken en tidstrogen sekelskiftes- (förra sekelskiftet) karaktär. Den (likaledes bortförda) äldre entrén från Djurgårdsvägen, var också en rekonstruktion i den andan.



**Den vackra portalen och musikpaviljongen har rivits som inledning till en respektlös utbyggnad av Hasselbacken. Längst till höger sitter en bekymrad Bellman.**

Text och bild: Fredrik von Feilitzen

Den detaljplan som Stockholms kommun nu antagit ramponerar hela denna idé och tidigare gjorda ansträngningar. Bortförandet av musikpaviljongen och den gamla entrén förefaller vara ett led i en sådan strävan. De nya byggnader som placeras något snett framför huvudbyggnaden kommer inte bara att i viktiga perspektiv att skymma huvudbyggnaden utan också att konkurrera med denna och distrahera ögat.

De två vyer som i planbeskrivningen illustrerar Hasselbackens inplacering i stadsbilden kommer båda att förändras på ett sätt som helt eller delvis döljer Hasselbacken.



*Fotomontage av förslaget sett från Djurgårdsslättan, söderut på Djurgårdenvägen. Från vänster syns nya Gubbyllan, den befintliga huvudbyggnadens södra gavel samt Cirkus. Källa: Lundgaard & Tranberg Arkitekter*



*Fotomontage av förslaget sett från Djurgårdsvägen. Från vänster syns nya Moriska, den befintliga huvudbyggnaden med föreslagen glasveranda, Musikpaviljongen samt nya Gubbyllan som skymtar bakom träden. Huvudbyggnaden framträder tydligt mellan de flankerande paviljonglika komplementbyggnaderna. Musikscenen är placerad på mittaxeln vid terrassmurens framträdande mittparti. Källa: Lundgaard & Tranberg Arkitekter*

Det är svårbegripligt att detaljplanen samtidigt innehåller detaljerade föreskrifter om en återställning av huvudbyggnadens fasad och terrassens koppling till den grusade planen framför huvudbyggnaden, helt i linje med ambitionen att återskapa förra sekelskiftesmiljön. Detta är mycket värdefullt men saboteras av nybyggnationerna. Ska restaureringen av huvudbyggnaden ses som plåster på såren?

## Planbeskrivningen är vilseledande

I planbeskrivningen görs ansträngningar att tona ned skadorna på den kulturhistoriska miljön. Det görs på ett sätt som inte är trovärdigt – eller ens värdigt Stockholms stad.

Att åberopa Moriska paviljongen, Röda Caféet och Gubbhyllan (Planbeskrivning s.31) för att på dessa platser placera helt artfrämmande, mycket mer voluminös modern arkitektur är inte trovärdigt.

Med nyspråk som det nedan skrivs skador om till positiva värden (Planförslag s. 28):

*Föreslagna byggnader söker ett uttryck som tar utgångspunkt i träden, terrängformationerna och Djurgårdens historiska bebyggelse genom en nytolkning av dess trä- och glasarkitektur. Formspråk och materialitet kontrasterar Hasselbackens huvudbyggnads klassicistiska putsarkitektur. Förslaget adderar ett nytt lager till Djurgårdens rikt varierade gestaltning.*

Detta är nyspråk som saknar allt värde för en saklig bedömning. Förutom den sista meningen: "ett nytt lager". Men "...som är helt artfrämmande" borde ha tillagts.

Ytterligare exempel på nyspråk (Planförslag s. 38).

*Huvudsakliga utgångspunkter för förslagets arkitektoniska idé är:*

- *Bevarandet och förstärkandet av landskapets särdrag.* (Tar i själva verket bort upplevelsen av att Hasselbacken står på en slätt nedanför Skansenberget genom att fylla ut slätten med ovidkommande bråte.)
- *Bebyggelsens underordnade roll i förhållande till parken, de befintliga träden och huvudbyggnaden.* (Tvärtom gör de nya byggnaderna allt för att synas och maka åt sig uppmärksamhet framför huvudbyggnaden.)
- *Hasselbackens tradition som utflyktsmål och festplats.* (Ett antal hotellrum bidrar inte till festplatsen.)
- *De publika flödena på platsen och Djurgårdens nöjeskluster.* (Högst osäkert om fler hotellrum bidrar till de publika flödena – hotellgästerna går i gång inomhus till huvudbyggnaden – och nöjesklustret (hotellgäster har annat för sig i Stockholm än att festa på platsen).

Ytterligare ett exempel på meningslöst nyspråk (Planbeskrivningen s.34):

*Fasadernas struktur av vertikala trälameller refererar till trädens stammar som tillsammans med bjälklagskanterna skapar en klassisk komposition av horisontellt och vertikalt, bärande och buret.*

Denna beskrivning saknar poäng eftersom nästan alla hus har vertikala väggar och horisontella tak. Att kalla det en "klassisk komposition" förändrar inte detta triviala påstående. Att trälamellerna skulle förstås träd är långsökta. Genom de "transparenta glasfält" som utlovas kan en utomstående möjligen se en eller annan hotellgäst, givet att rummet är upplyst och gardinen ej fördragen.

Dessa exempel på förskönande, om inte vilseledande, omskrivningar, är ägnade att dupera allmänhet, politiker, myndigheter och domstolar. Dyliga beskrivningar borde, om inte vara förbjudna, – yttrandefriheten ska värnas – så definitivt sänka tilltron till ett förslag. Domstolen skulle kunna överväga att ge planförfattarna bakläxa igenom att upphäva detaljplanen p.g.a. ”betydande oklarheter”.

Kompletteringen av användningen av områdets byggnader med ”kulturellt ändamål” har inget med tillbyggnaderna att göra. Tillbyggnaderna är rätt och slätt hotellrum. ”Kulturellt innehåll” hänger helt och hållet på vilket innehåll ägaren vill ge huvudbyggnaden, där det finns utrymme för musik och uppträdanden. Musikpaviljongen, som kan ges ett kulturellt innehåll, ersätter bara den paviljong som olagligt bortförts från platsen.

## Lagens skydd är absolut

Hasselbacken ligger i den Kungliga Nationalstadsparken i Stockholm.

7§ i 4 kap. i miljöbalken stadgar:

*Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.*

Enligt förarbetena (prop. 1994/95:3) ska i princip ingen ny bebyggelse tillåtas. För befintlig verksamhet kan undantag medges om det är viktigt för verksamheten. Men detta gäller inte villkorslöst.

Endast för befintlig verksamhet nödvändig komplettering ska tillåtas. Trots detta har inte någon domstol i något fall prövat nödvändigheten för en verksamhets fortsatta bedrivande att få göra begärd komplettering (Gröna Lund, Stallmästaregården, Stockholms universitet/Albano, för att nämna några exempel). Det vore välgörande om Mark- och miljödomstolen toge tillfället i akt och gjorde en sådan prövning i detta fall. En stor restaurang med festvåningar, konferensanläggning, garage och över 100 hotellrum, centralt och vackert belägen bör kunna bära sig utan några tillbyggnader. Dålig skötsel avhjälpas inte med nybyggnationer.

Vidare gäller som det står i § 7 att det får ske ”om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.”

Således, även om kompletteringen kan anses behövlig så får den inte byggas hur som helst. En kompletteringsbyggnad får t.ex. inte skada det historiska landskapets kulturvärden. Skaderekvisitet är mycket snävt. Med skada menas ”negativ inverkan av någon betydelse för de angiva värdena.”

Med detta skaderekvisit är det alldeles uppenbart att detaljplaneförslaget strider mot lagen och att Stockholms kommuns beslut att anta det ska upphävas.

## Översiktsplan anförd som grund för att tillåta dessa byggnader

I Planbeskrivningen anføres en av Stockholms stad antagen fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken som grund för den föreliggande detaljplanen.

I översiktsplanen sägs att

*Inriktning för Evenemangsparken är att området ska fortsätta att utvecklas som den nöjespark och lustpark den varit under mer än 100 år. Den grundläggande karaktären och särskilda kulturhistoriska värden i byggnader, parker och miljöer ska samtidigt bevaras.*

”Utveckling” kan inte tas som intäkt för att tillåta vad slags byggande som helst. ”Utveckling” är inte synonymt med moderna, stora byggnader – mer än i exploatörers mun. ”Utveckling” kan lika gärna betyda ”avveckling”, t.ex. att genom att ta bort en störande byggnad utveckla en kulturmiljö eller försköna en kulturhistoriskt värdefull byggnad. T.ex. skulle ett borttagande av tillbyggnaden av Liljevalchs konsthall kunna utveckla den ursprungliga konsthallens värde.

Ordagrant sägs i översiktsplanen faktiskt att *”Den grundläggande karaktären och särskilda kulturhistoriska värden i byggnader, parker och miljöer ska samtidigt bevaras.”* Den antagna detaljplanen strider uppenbart mot den inriktningen. Det är förvånande att Översiktsplanen anføres som stöd för detaljplanen.

För den händelse att denna översiktsplan ändå skulle tillmätas någon betydelse i detta sammanhang finns det anledning att påminna om att en översiktsplan saknar juridisk rättskraft. Vad som gäller är 7§ i 4 kap. MB – ingen skada får ske på natur- eller kulturvärden.

### Formellt fel

Efter att Kommunfullmäktige i Stockholm antagit en första detaljplan för Hasselbacken upphävdes denna av Länsstyrelsen i Stockholm. För att gå vidare i processen borde Kommunfullmäktige ha beslutat att antingen överklaga Länsstyrelsens beslut eller beslutat att avstå från att göra detta. Något sådant beslut togs aldrig. Den detaljplan som nu är föremål för prövning har således tagits fram utan att kommunfullmäktige i Stockholm fått avgöra hur man skulle förhålla sig till den första detaljplanen. Detta är ytterligare ett skäl att upphäva Stockholms kommunfullmäktiges beslut att anta den nya detaljplanen.

Richard Murray  
Ordf. Förbundet för Ekoparken